HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואלא [א]דאמרה קונם הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ משום הכי מיפר לה דהיכי תעביד תרחץ מתסרא הנאת רחיצה עלה לא תרחץ אית לה ניוולא ורבי יוסי סבר אפשר דלא רחצה ולניוול לא חיישינן אי הכי ליתני הכי רבי יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש אלא [ב]דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום ורבי יוסי סבר [ג]ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול

שנית

(ג) **אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי אם ארחץ.** פעם אחת שיאסרו לה לעולם כל הנאת רחיצה כגון כיחול ופירכוס וסיכה שהן צרכי רחיצה ואף רחיצה עצמה: **ואהכי מיפר דהיכי תעביד כו'.** דקסבר רבנן דרחיצה היינו ענוי נפש: **ור"י סבר.** אפשר בלא רחיצה ולניוול דרחיצה לא חיישינן ואהכי קאמר דאין אלו נדרי ענוי נפש: **אי הכי.** הואיל דאוקמת (ב) נדרה ברחיצה לרבי יוסי דלא חיישינן לניוול דרחיצה דליכא ענוי נפש: **ליתני הכי ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש.** דהא כל הנדר הזה אינו אלא על תנאי (ג) בתנאי שעוברת עוברת על הנדר דאי אפשר בשום ענין להיות בו ענוי נפש (הואיל) דניוול הוא לה ולא הוי ענוי נפש לר' יוסי ואמאי קנסיב לה בלשון ענוי נפש דקאמר אין אלו נדרי ענוי נפש מכלל דר' יוסי סבר איכא ענוי נפש בהאי נדרא במקצת: **אלא.** לעולם לרבי יוסי רחיצה נמי הוי ענוי נפש ומתניתין דהכא (ד) בהאי עסקינן כגון דאמרה אם ארחץ היום דהיינו טעמא דרבי יוסי דאמר אין אלו נדרי ענוי נפש דאפשר דלא אתיא לידי ענוי נפש דלא רחצה היום ולא מיתסרא הנאת רחיצה עלה וליכא אלא ניוול דיומיה דמכאן ואילך רחצה כל אימת דבעיא. והשתא ליכא למיפרך לר' יוסי ליתני תנאי זה דקאמר לר' יוסי ניוול רחיצה לזמן מרובה הוי נדרי ענוי נפש ולהכי קתני בלשון הנדר והיינו טעמא דלא פריך הכא כדפרכינן לעיל לר' יוסי דלמא רחצה היום ומיתסרא הנאת רחיצה עלה דר' יוסי חיישינן לניוול מרובה משום דהתם לא אמרה אלא אם ארחץ אתם ואיכא למיחש דלמא רחצה בלחודא היום. והוא הדין דאפשר לאוקומה נמי דאמרה הכי בתירוץ זה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ היום אלא משום דשבקה לההיא ואיירי בהנאת רחיצה מוקים זה נמי בהנאת רחיצה:

שנית

מיפר אע"פ שלא חל הנדר ואמאי הא התם אכתי לית לה לא צער ענוי נפש ולית בה נמי משום דברים שבינו לבינה לאו קושיא היא דהתם לאו בדידה קאי להנגל מענוי נפש דלמא מגרם לה בעלה אבל היכא דתליא נדרה ברחיצה לפוס מאי דקס"ד ברים סוגיין דרחיצה לית בה ענוי נפש בדידה קאי: **אי הכי ליתני הכי ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו משום ענוי נפש.** פי' הרב ר' יונה דהשתא דתנא אין אלו נדרי ענוי נפש משמע דמשום שאין הנדר ענוי נפש לא יפר אבל אי נדרה מידי דאית ביה ענוי נפש יפר. וליתא דכיון דבתנאה ליכא ענוי נפש אפי' נדרה בפירות עולם לא יפר וכדאמרינן ברים סוגיין למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרו פירות עולם עלה: **אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום.** לתנא קמא ניוול דחד יומא שמיה ניוול ומש"ה יפר דהיכי תעביד וכדכתיבנא לעיל: **ור' יוסי סבר ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול.** הלכך לא יפר דמלי מוקמא נפשה חד יומא ברחיצה ותו לא מתסרא בה. וליכא לאקשויי הכא כדמקשינן לעיל אי הכי ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש משום דאי הוה תני הכי הוה משמע ענוי נפש הוא דלא אבל דברים שבינו לבינה הוי דהאי ליתנא הכי משמע כדמוכח לקמן [פא.] בהדיא וניוול דחד יומא לר' יוסי אפילו מדברים שבינו לבינה לא הוי כך פי' הרב ר' יונה ז"ל. וכ"ת אכתי קשיא דכיון דר' יוסי לא פליג אלא אניוול דחד יומא אבל ניוול דלעולם מודי ביה דהוי ענוי נפש היכי א"ר יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש דהא בעיקר הנדר ענוי נפש יש בו וכדמקשינן ברים שמעתין. תירץ הרב ר' אליעזר דליתא דר' יוסי ארחיצה דלעולם נמי פליג והכי קאמרינן ר' יוסי סבר ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול ולא חש תנא לאשמועי' בהדיא מידי אלא גדולה מזו קאמר שאין אלו נדרי ענוי נפש כלומר דרחיצה גופה ליתא בה ענוי נפש כלל. ולפירוש של הרב ר' יונה ז"ל אתי ליה שפיר טפי דבניוול דחד יומא פליג דאפילו משום דברים שבינו לבינה ליתא בה ענוי נפש ממילא דחד לעולם פליג דאין אלו נדרי ענוי נפש מיהו דברים שבינו לבינה הוויין. ומכללא משמע דכיון דאפילו ברחיצה דלעולם ליכא ענוי נפש ממילא דחד יומא אפילו דברים שבינו לבינה נמי לא הוי זה נ"ל. וסוגיין לקמן נמי מוכחא דלר' יוסי אפילו ברחיצה דלעולם נמי ליכא ענוי דמקשינן דר' יוסי אדר' יוסי מדקאמר [ע"ב] דכיסתם קודמת אלמא דס"ל דרבי יוסי במתניתין אכולה רחיצה פליג דליכא ענוי דאי לא מאי קושיא:

שנית

(ד) **אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי אם ארחץ.** וכיון דקאמרה הכי רחיצה דאשונה שריא לה אבל מההיא רחיצה ואילך מתסרא ברחיצה לעולם: **לא תרחץ אית לה ניוול.** דס"ל דאשתא דברחיצה איכא ענוי נפש. וכי תימא אי הכי אמאי נקט תנא דתליא נדרה בחיי ליתני קונם רחיצה עלי איכא למימר דרבותא אשמעינן לתנא קמא דאע"ג דרחיצה קמייתא שריא לה אפילו הכי יפר מהאשתא: **ורבי יוסי סבר אפשר דלא רחצה ולניוול לא חיישינן.** דס"ל לרבי יוסי דברחיצה לעולם ליכא ענוי נפש. והקשה הרב ר' יונה דמשמע ודאי דקוגיין אתיא דלא כרבי נתן דס"ל דאין הבעל מפר אלא מ"כ חל הנדר אלא כרבנן דפליגי בשילהי פירקין (ג) בנטולה אני מן היהודים אם משמשתו דרבי נתן אמר לא יפר ואכ"מ יפר דאי כר' נתן התם נמי נימא היכי תעביד תשמש מתסרא הנאת תשמיש עלה לא תשמש הוו להו דברים שבינו לבינה כדאמרינן הכא אלא ודאי סוגיין דהכא דלא כר' נתן וכיון שכן מאי קמקשה ברים סוגיין למה לה הפרה לא תרחוץ ולא ליתסרו פירות עולם עלה דהא לרבנן מפר אע"פ שלא חל הנדר וי"ל דאין הכי נמי דתנא דמתניתין כרבנן ס"ל אלא מיהו כי אמרי רבנן דמפר אע"פ שלא חל הנדר ה"מ היכא שאי אפשר לה להנגל אפי' כי מזדהרא בתנאה מענוי נפש או מדברים שבינו לבינה כגון נטולה אני מן היהודים אם משמשתו שאינה יכולה לינגל מדברים שבינו לבינה אי נמי כגון שתלתה תנאה בדבר שהיא עשויה לעבור עליו כגון שאני נהנית לך אם עושה אני על פי אבא או ע"פ אביך [לקמן פט.] דטריחא לה מילתא להזהר שלא לעשות על פיהם אבל היכא שתלתה נדרה בדבר שאינו לא מענוי נפש ולא מדברים שבינו לבינה והוא דבר שאפשר לה לעמוד בו ברחיצה דקס"ד ברים סוגיין דלית בה ענוי בכי האי גוונא אפי' לרבנן לא יפר. ואי קשיא דהא תניא לקמן (פט.) אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ר"ע אומר יפר משום דס"ל דבעל מיפר אע"פ שלא חל הנדר ואמאי הא התם אכתי לית לה לא צער ענוי נפש ולית בה נמי משום דברים שבינו לבינה לאו קושיא היא דהתם לאו בדידה קאי להנגל מענוי נפש דלמא מגרם לה בעלה אבל היכא דתליא נדרה ברחיצה לפוס מאי דקס"ד ברים סוגיין דרחיצה לית בה ענוי נפש בדידה קאי: **אי הכי ליתני הכי ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו משום ענוי נפש.** פי' הרב ר' יונה דהשתא דתנא אין אלו נדרי ענוי נפש משמע דמשום שאין הנדר ענוי נפש לא יפר אבל אי נדרה מידי דאית ביה ענוי נפש יפר. וליתא דכיון דבתנאה ליכא ענוי נפש אפי' נדרה בפירות עולם לא יפר וכדאמרינן ברים סוגיין למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרו פירות עולם עלה: **אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום.** לתנא קמא ניוול דחד יומא שמיה ניוול ומש"ה יפר דהיכי תעביד וכדכתיבנא לעיל: **ור' יוסי סבר ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול.** הלכך לא יפר דמלי מוקמא נפשה חד יומא ברחיצה ותו לא מתסרא בה. וליכא לאקשויי הכא כדמקשינן לעיל אי הכי ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש משום דאי הוה תני הכי הוה משמע ענוי נפש הוא דלא אבל דברים שבינו לבינה הוי דהאי ליתנא הכי משמע כדמוכח לקמן [פא.] בהדיא וניוול דחד יומא לר' יוסי אפילו מדברים שבינו לבינה לא הוי אבל דברים שבינו לבינה הוי דהאי ליתנא הכי משמע כדמוכח לקמן [פא.] אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי [לעולם] אם ארחץ היום. דהשתא בתנאי דהיינו רחיצת היום ליכא ענוי נפש אלא ניוול דקרו לה מנוולתא אלמא לר' יוסי אע"ג דקישוט לא הוי דברים שבינו לבינה אליבא דרב היכא דתליא לתשמיש המטה בקישוט כיון למגיעת ענוי נפש הוי לא אפילו לר' יוסי דאמר אין אלו נדרי ענוי נפש דהא בפרק המדיר מוכח מהכא דלר' יוסי לא תשיבה רחיצת עולם עניו ועוד דאמתי ליקבי ליה כדאקשי מעיקרא בהא ליתא ר' יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש הא יכול לנא לידי ענוי נפש אם תרחץ ועוד דלקמן קאמר דשבועה שלא ארחץ לעולם לא הוי ענוי נפש לרבי יוסי ואין לפרש דלקמן קאמר שבועה שלא ארחץ היום דא"כ לרבנן הוי רחיצת היום ענוי נפש והכדא קושיא לדוכתא ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש כי היכי דלא תניא בתניתא דרבנן ועוד מדפריך לקמן דר' יוסי אדר' יוסי אלמא דר' יוסי סבר דאפילו ברחיצת עולם ליכא ענוי נפש ור' יוסי סבר לא שמיה ניוול ואריחיצת עולם קאי והרב ר' אליעזר מייסד גירסת הספרים ור' יוסי לא מיבעיא ניוול דחד יומא דלא הוי ניוול אלא אפי' אמרה אם ארחץ היום אסור לעולם נדר זה אין בו ענוי נפש ולהכי לא קאמר תנאי זה אין בו ענוי נפש:

מסורת הש"ס

(א) [עי' תוספות כתובות עא. ד"ה ר' יוסי], (ב) [פט:], (ג) נ"א ואלו מסקינן לעיל היכא דליכא עינוי נפש בתנאי אין מיפר לה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואלא דאמרה וד"ה ואהכי הד"מ: (ב) ד"ה אי הכי וכו' דנדרה ברחיצה ולר' יוסי וכו' לניוול אדרחיצה ליכא ענוי נפש: (ג) ד"ה ליתני וכו' ובתנאי שעוברת עוברת על הנדר וכיון דאי אפשר וכו' ענוי נפש הואיל וניוול לא הוי ענוי נפש לר' יוסי אמאי קנסיב לה בלשון נדרי ענוי נפש כל"ל ותיבות הוא לה נמחק: (ד) ד"ה אלא לעולם וכו' ומתניתין דהכא בהכי עסקינן וכו' רחיצה עלה דליכא אלא ניוול וכו' ליתני תנאי זה אין בו ענוי נפש כיון דקאמר לר' יוסי דניוול רחיצה וכו' בלשון נדר והיינו וכו' לאוקמה נמי בתירוץ זה דאמרה הכי קונם פירות וכו' דשבקה לההיא אוקמתא ואיירי בהנאה כל"ל:

פירוש הרא"ש

אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ. וס"ל השתא דרחיצה הוי ענוי ופעם אחת יכולה לרחוץ בהיתר ומצו והכאה תסתר ברחיצה לעולם הלכך מפר לה לגאנר לרבנן דאמרי לקמן דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר ור' נתן דאמר אינו מפר עד שיחול הנדר תרחץ ותסתר ואח"כ יתיר לה ור' יוסי סבר אפשר דלא רחצה וניוול לא חיש דמעיקרא רחיצה לא הוי ענוי נפש: אי הכי ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש. דהוה משמע הא לרבנן איכא ענוי נפש בתנאה ומש"ה מפר ומולא תני הכי משמע לרבנן אפי' ליכא ענוי נפש בתנאי כיון דבנדר איכא ענוי נפש מני מפר ומקשה ליה ר' יוסי בנדר נמי ליכא ענוי נפש דרחיצה לא חשיב ענוי נפש (ולמאי דמסקינן לעיל דמפר לא איכא ענוי נפש בתנאה אין מקיימינן ליה) והוה ליה למיתני תנאי זה אין בו ענוי נפש דמשמע דלרבנן כיון שיש בתנאה ענוי נפש מפר כי היכי דלא תעביד אלינא דרבנן למימר דאפי' ליכא בתנאי ענוי נפש כיון דבנדר איכא ענוי נפש מני מפר והא לא שמעינהו דאמרי הכי אלכך הוי ליה למיתני תנאי זה כו' דמשמע מינה דלא מני מפר אליבא דרבנן אלא היכא דאיכא בתנאה ענוי נפש: **אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי [לעולם] אם ארחץ היום.** דהשתא בתנאי דהיינו רחיצת היום ליכא ענוי נפש אלא ניוול דקרו לה מנוולתא כדאמרינן בפרק המדיר (כתובות עח:) כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה דאמרה הנאת תשמישך עלי אם אתקשט ופריך לא אתקשט ולא אתסר ומשני מ"כ קרו לה מנוולתא אלמא לר' יוסי אע"ג דקישוט לא הוי דברים שבינו לבינה אליבא דרב היכא דתליא לתשמיש המטה בקישוט כיון למגיעת ענוי נפש הוי לא אפילו לר' יוסי דאמר אין אלו נדרי ענוי נפש מפר ור' יוסי סבר ניוול דחד יומא לא מני מיפר. ואי אפשר לומר כן דהא בפרק המדיר מוכח מהכא דלר' יוסי לא תשיבה רחיצת עולם עניו ועוד דאמתי ליקבי ליה כדאקשי מעיקרא בהא ליתא ר' יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש הא יכול לנא לידי ענוי נפש אם תרחץ ועוד דלקמן קאמר דשבועה שלא ארחץ לעולם לא הוי ענוי נפש לרבי יוסי ואין לפרש דלקמן קאמר שבועה שלא ארחץ היום דא"כ לרבנן הוי רחיצת היום ענוי נפש והכדא קושיא לדוכתא ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש כי היכי דלא תניא בתניתא דרבנן ועוד מדפריך לקמן דר' יוסי אדר' יוסי אלמא דר' יוסי סבר דאפילו ברחיצת עולם ליכא ענוי נפש ור' יוסי סבר לא שמיה ניוול ואריחיצת עולם קאי והרב ר' אליעזר מייסד גירסת הספרים ור' יוסי לא מיבעיא ניוול דחד יומא דלא הוי ניוול אלא אפי' אמרה אם ארחץ היום אסור לעולם נדר זה אין בו ענוי נפש ולהכי לא קאמר תנאי זה אין בו ענוי נפש:

עין משפט
נר מצוה

ה א ב מיי' פי"ב מהלכו' נדרים הל' [ד] ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נט:

תוספות

אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ. פעם אחת דפעם ראשונה יכולה לרחוץ בהיתר: **מיתסרא רחיצה עלה.** וענוי נפש הוא דמהשתא סבר דרחיצה הוי ענוי נפש דמתחילה נמי דקאמר לא תרחץ מפרשי' למתניתין דתלה רחיצה בפירות דאי לאו הכי לא הוי ענוי: **לא תרחוץ אית לה ניוול.** כלומר ענוי נפש הוא ור' יוסי סבר אפשר דלא רחצה כלל גם אם רחצה פעם אחת ומיתסרא (בכלל) [בכל] רחיצה לניוול דהאי לא חיש דרחיצה לא הוי ענוי: **ולתני הכי רבי יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש.** כיון שיש ענוי נפש בקיום התנאי שגם קודם שעברה התנאי היא נענשת מרחיקה כדי שלא יחול עליה איסור רחיצה הלכך היה לו להזהיר התנאי [ולא הנדר] אז לא היה לו לומר רק ר' יוסי אומר לא יפר: **אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום.** לרבנן גם מניעה מלרחוץ היום ענוי הוא ומיפר: **ור' יוסי** ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול. משמע דמגיעות יום א' הוא דלא הוי עינוי אבל במגיעת [עולם] הוי עינוי ולא יתכן דבפרק המדיר מוכח מיניה דלר' יוסי אמרי' רחיצה אין בה עינוי ותו דלקמן פריך ממילתא דהכא דר' יוסי אמילתא דלקמן [נוף טולן] לכ"ש דאיכא לער ומאי פריך דאמרת רבי יוסי לא אמר אלא ברחיצת יום אחד ואית דגרסי ורבי יוסי לניוול לא חיש [כלל אפילו היכא] דמיתסרא לעולם ברחיצה לא הוי ניוול דקים ליה להש"ס דברחיצה ליכא ענוי לרבי יוסי כלל מדקאמר אין אלו נדרי עינוי נפש משמע שאפי' תעבור בתנאי אין ענוי נפש בנדר זה כלל והרב ר"פ ממרן גרס ורבי יוסי ניוול דיומיה לא שמיה ניוול. כלומר לא שם התנא להזכיר ניוול דיומיה לכך לא אמר אין בתנאי ענוי נפש שאין זה חידוש דדבר פשוט הוא אלא גדולה מזאת השמיענו אין נדר יכול להיות שלא ענוי נפש: